Finnan tekoälyavusteisen tiedonhaun asiantuntijaryhmä FAIA 2026-2028

YKN 5.11. 2026 Matti Sarmela

FINNA

VALTAKUNNALLINEN KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

Jäsenet

- Puheenjohtaja: kehittämispäällikkö Matti Sarmela, Valtakunnallinen kehittämisyksikkö, Helsingin kaupunginkirjasto
- projektipäällikkö Anneli Haapaharju, Valtakunnallinen kehittämisyksikkö, Helsingin kaupunginkirjasto
- tietojärjestelmäasiantuntija Ari Häyrinen, Jyväskylän yliopisto, Avoimen tiedon keskus
- yksikönpäällikkö Ilkka Jokipii, Kansallisarkisto
- erikoissuunnittelija Jari Kettunen, Museovirasto
- informaatiotutkimuksen professori Sanna Kumpulainen, Tampereen yliopisto
- johtava tietoasiantuntija Mona Lehtinen, Kansalliskirjasto (varajäsen tietojärjestelmäasiantuntija Osma Suominen, Kansalliskirjasto)
- professori Eetu Mäkelä, Helsingin yliopisto
- tutkija Tuomas Nolvi, Helsingin kaupunginmuseo
- kehittämispäällikkö Lauri Saarikoski, Yle Arkisto

Toimeksianto

Tekoälyavusteisen tiedonhaun asiantuntijaryhmä:

- **hahmottaa tekoälyyn liittyviä muutoksia** informaatioympäristössä ja tiedonhaun käytännöissä
- **tarkastelee tekoälyn hyödyntämismahdollisuuksia** Finnan tiedonhaussa aineistojen löydettävyyden ja käyttökokemuksen parantamiseksi

Asiantuntijaryhmä tuottaa:

- ideoita tekoälyavusteisen tiedon löytämisen **kehityskohteiksi Finnassa** ja tiivistää ideat hankeaihioiksi
- kuvauksia Finnan ja KAM-sektorin **tiedonhaun infrastruktuurin kehittämistarpeista** pidemmällä tähtäimellä

Raportointi

- Finna-konsortion ohjausryhmälle
- Kulttuuriperintösektorin Digime-viitearkkitehtuurin vuosikokoukselle ja verkostolle
- Opetus- ja kulttuuriministeriölle
- Mahdollisesti valtion tekoälyverkostoille ja –hankkeille
- Ryhmän sivut Kiwissä

Kysymyksiä

Finna-visio: ”Kehitämme älykkäitä tapoja löytää tietoa” – mitä tarkoittaa, missä kohden LLM-AI voisi tuottaa eniten lisäarvoa?

AI:n hyödyntäminen Finnan käyttöliittymässä vs. AI-botit –ja agentit Finnan asiakassegmenttinä (MCP)?

Tiedonhaun ja digitaalisen informaatioympäristön muutostrendit- ja signaalit lähivuosina?

Kulttuuriperintösektorin tekoälylinjaukset (data, kielimallit, laskentakapasiteetti, agenttien hallinta, tekijänoikeudet, räätälöidyt sovellukset ja yhteinen AI-infra ym.) eurooppalaisen digitaalisen suvereniteetin tavoitteen näkökulmasta? > Digime-viitearkkitehtuurin linjaukset?

”Finnan kilpailuetu ei ole vastaaminen, siinä se häviää aina, vaan se, että aineisto on kuratoitua, oikeuksiltaan selvitettyä ja provenienssiltaan jäljitettävää. Tekoäly kannattaa ottaa käyttöön siellä, missä se kompensoi kuvailun epätasaisuutta, ei siellä, missä se korvaa aineiston .” (Claude Opus 5 High)

Miten LLM-AI voisi tuottaa eniten lisäarvoa?

Kielimallipohjaisen tekoälyn integroiminen Finnan-käyttöliittymään ja käytön eli tiedonhaun tukeen

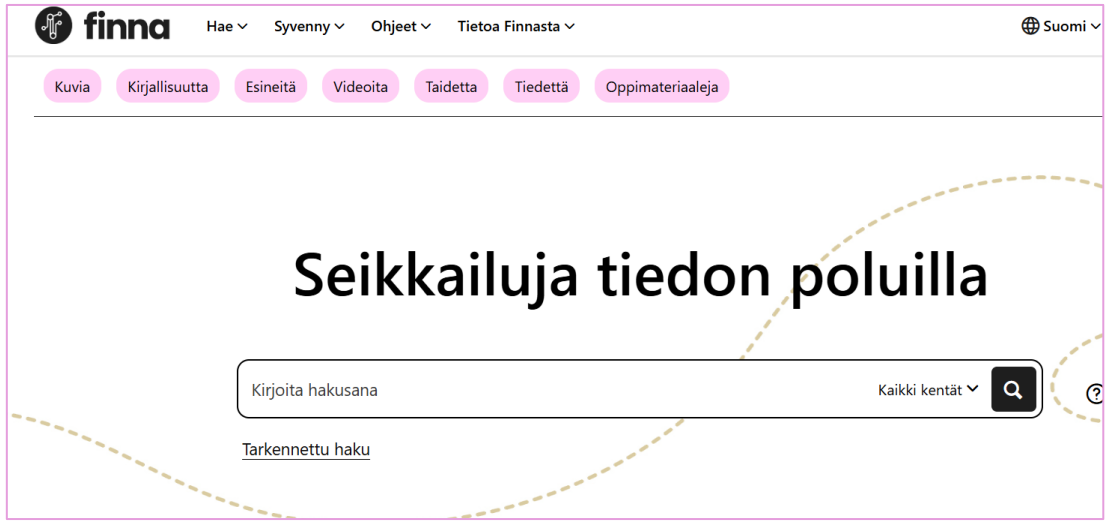

Chat- ja agenttisen tiedonhaun valtavirtaistuminen

AI-agentit ja botit keskeinen ”asiakassegmenttinä”

Hallittu Finnan datan hyödyntäminen ja reaaliaikaisen tiedonhaun mahdollistaminen (MCP)

Finnan tekoälykokeilut 2024

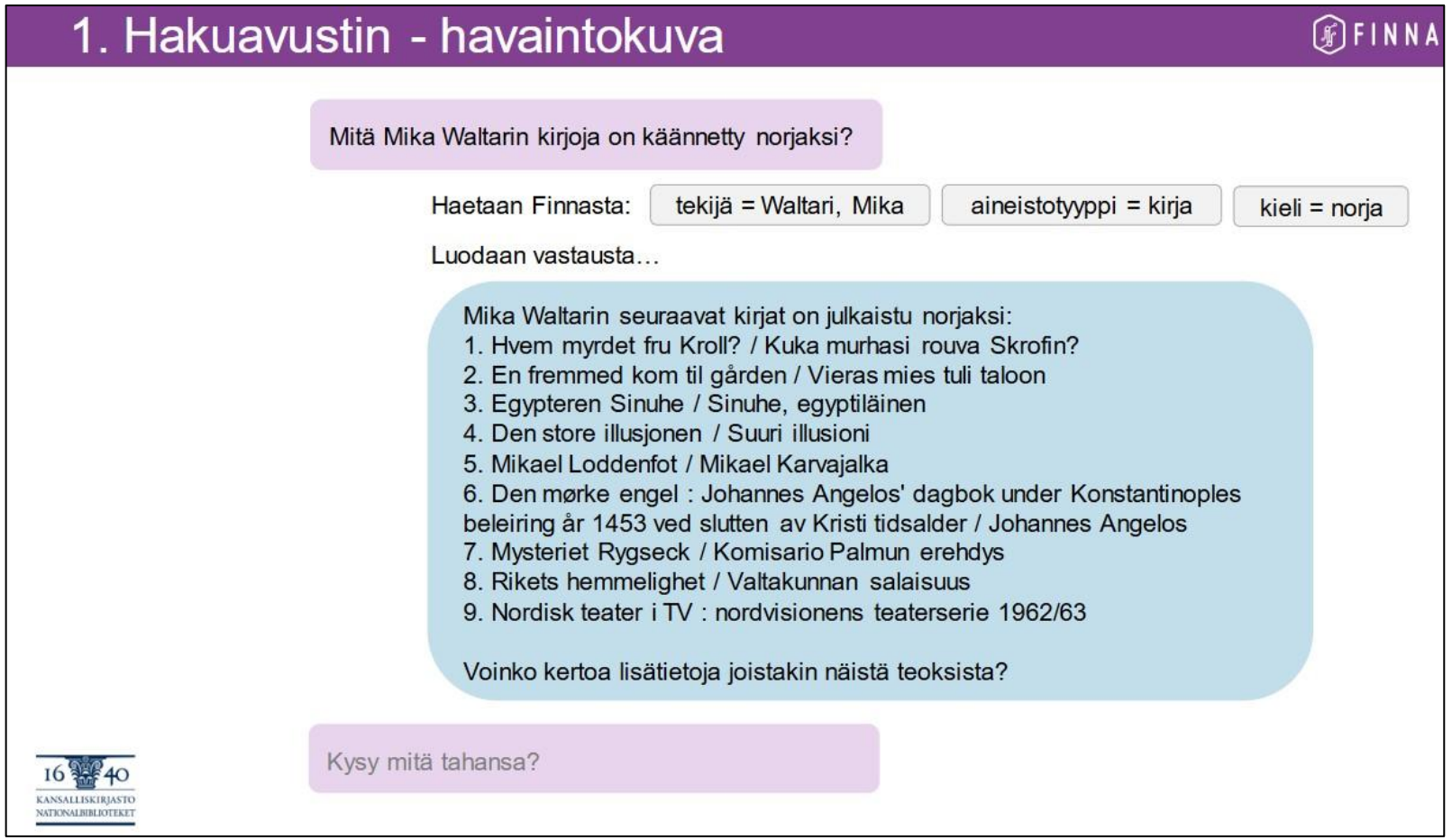

Finna-konsortion ohjausryhmän työpaja 13.3.2024

Finna-visio 2025-2028

Kehitämme **älykkäitä tapoja** löytää tietoa:

- Hakukokemuksen keskiössä on etsityn löytäminen ja ilahduttavat yllätykset
- Hakupalvelun on seurattava aikaansa ollakseen kilpailukykyinen
- Teknologian kehitystahti uudistaa odotuksia hakupalvelulle
- Aineistojen määrän jatkuvasti kasvaessa niiden älykäs suosittelu on olennainen löytämisen tuki

Tavoitteena oli kokeilla:
Hakuavustin
Kuvahaku
Vastausbotti

Europeana: Public AI

Kulttuuriperintösektorin tulisi nousta aktiiviseksi toimijaksi ja ajaa julkista tekoälyä (Public AI). Keskeiset toimenpidekokonaisuudet:

- Tarjota auktoritatiivinen pääsy laadukkaaseen dataan ja tietoinfrastruktuuriin
- Hallita datan käyttöä ja uudelleenkäyttöä reilusti ja vastavuoroisesti
- Muovata pienempien, toimialakohtaisten tekoälymallien kehitystä ja käyttöä
- Vahvistaa tekoälylukutaitoa

https://pro.europeana.eu/files/data_space/publications/The_case_for_Public_AI_PDF.pdf

Finnan MCP-hanke 2027 1/2

- **MCP (Model Context Protocol)** on avoin standardi, jonka avulla tekoälysovellus voi kytkeytyä ulkoisiin tietolähteisiin ja palveluihin yhtenäisellä tavalla.
- Generatiiviset tekoälypalvelut ja tekoälyagentit ovat nousseet perinteisen tiedonhaun rinnalle. Finnan on tarpeen reagoida, jotta asiakasorganisaatioiden luotettava tieto pysyy hyödynnettävissä myös tekoälyaikakaudella.
- Ilman tekoälykäyttöön räätälöityä rajapintaa Finna ei voi antaa tekoälysovelluksille ohjeita **ajantasaisen datan hallittuun ja vastuulliseen hyödyntämiseen**.

Finnan MCP-hanke 2027 2/2

- Hankkeessa toteutetaan Finnaan MCP-yhteys. Finna-MCP toimii standardoituna rajapintana, joka mahdollistaa tekoälyratkaisuille Finnan tarjoaman datan, hakupalvelun ja muiden palvelujen hyödyntämisen osana käyttäjän kanssa käytävää vuorovaikutusta. **Finna-MCP varmistaa reaaliaikaisen saavutettavuuden tekoälypohjaisessa tiedonhaussa**.
- MCP-yhteyden oheen tuotetaan tekoälysovelluksille ohjeistus, joka edistää datan hallittua käyttöön.
- MCP-yhteyden toteutuksen rinnalla valmistellaan Proof-of-Concept-tyyppisiä testejä, joissa hyödynnetään aiemmassa vuoden 2024 tekoälykokeilussa tunnistettuja käyttötapauksia.

Finnan MCP-hankkeen tuottamat hyödyt

- Loppukäyttäjät hyötyvät luotettavan tiedon paremmasta saatavuudesta tekoälysovelluksia käytettäessä.
- KAM-sektorille luodaan uusien tiedonhaku ja -hyödyntämistapojen vaatimaa infrastruktuuria, jonka varaan voidaan helpommin rakentaa uusia, tekoälypohjaisia palvelumuotoja
- Hankkeen tulokset torjuvat digitaalisen kulttuuriperinnön ja kirjastojen tarjoaman tiedon marginalisoitumista tekoälyaikakaudella.
  Esim. Kansallisarkiston MCP-palvelu arkistoaineiston haussa